

PAPER DETAILS

TITLE: Güvenliğin Biyopolitikası, Immunitas ve Uluslararası İlişkiler

AUTHORS: Ali Fuat Birol

PAGES: 387-412

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3909147>

Güvenliğin Biyopolitikası, Immunitas ve Uluslararası İlişkiler

Ali Fuat BİROL*

ÖZ

Uluslararası İlişkiler literatürü en başından beri iç ve dış sınırlar arasında karmaşık bir ilişki olduğunu varsaymıştır. Erken dönem post-yapısalcı yaklaşımların gösterdiği üzere, ana akım teorilerdeki iç/dış ikilemi temelde güvenli iç mekânın güvensiz olduğu varsayılan dış mekândan ayrılmasına dayanan belirli bir güvenlik anlayışıyla bağlantılıdır. Bu klasik güvenlik anlayışı, devlet ve toplum arasında güvenliğe dayalı belirli bir ilişki biçimi kurar ve meşrulaştırır. Literatürde askeri kapasitelere odaklanan geleneksel yaklaşımlardan, güvenliği ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları da içeren daha geniş bir perspektifte inceleyen çalışmalara doğru belirgin bir kayma yaşanırken, güvenliğin modern toplumsallaşma biçimleriyle ilişkisi güvenlik tartışmasının ana odağı olmadığı görülmektedir. Foucault'nun "güvenlik aygıtı" olarak adlandırdığı yeni iktidar biçimi, bir dizi siyasi rasyonalite, epistemoloji ve ontoloji aracılığıyla güvenlik ilişkilerini iktidar mekanizmalarına ve uygulamalarına içselleştirmesi sürecinin izini sürer. Bu da güvenlik ve modern toplumsallaşma biçimleri arasında belirli bir ilişki biçimine yol açmakta, güvenlik mekanizmaları modern toplumda içselleşen bir arda yaşam pratikleri, epistemolojiler ve sosyal kurumları olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma, Esposito'nun *immunitas* kavramı üzerinden toplumun ve bir arada yaşama pratiklerinin bir güvenlik mekanizmasına dönüşümünü analiz edecek ve modern toplumun bir "bağımsızlık mekanizmasına" dönüşümü üzerine bir tartışma zemini oluşturmaya çalışacaktır. Böyle bir tartışma, devlet egemenliği ve toplumsal pratikler arasındaki ilişkinin farklı bir perspektiften incelenmesi ve tartışılması potansiyelini öne çıkaracaktır.

Anahtar Kelimeler: Biyopolitika, Güvenlik, Bağışıklık, Uluslararası İlişkiler Kuramları, Michel Foucault, Roberto Esposito.

Başvuru / Kabul: 06 Mayıs 2024 / 29 Temmuz 2024

Atıf: Birol, A. F. (2024). Güvenliğin Biyopolitikası, Immunitas ve Uluslararası İlişkiler, *İmgelem*, 15, 387-412.

Biopolitics of Security, Immunitas and International Relations

ABSTRACT

From the outset, IR literature has assumed a complex relationship between inside and outside borders. As early post-structuralist approaches have demonstrated, the inside/outside dichotomy in mainstream theories is fundamentally linked to a particular conception of security based on the separation of the secure inside space from the supposedly insecure exterior. This classical understanding of security establishes and legitimizes a particular form of relationship between the state and society based on security. While there has been a clear shift in the literature from traditional approaches focusing on military capabilities to studies that examine security in a broader perspective, including economic, social, and environmental dimensions, the relationship of security to modern forms of socialization has been overlooked. The new form of power, which Foucault refers to as the "apparatus of security," internalizes security relations into the mechanisms and practices of power through a set of political rationalities, epistemologies, and ontologies. This results in a relationship between security and modern forms of socialization, whereby security mechanisms are related to socialization practices, epistemologies, and social institutions that are characteristic of modern society. This study will analyze the transformation of society and its practices of coexistence into a security mechanism through Esposito's concept of *immunitas*, and attempt to create an intellectual space for discussion on the transformation of modern society into an "immunity mechanism." Such

*Doktor Öğretim Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Nevşehir/Türkiye. E-posta: afuatbirol@nevsehir.edu.tr, ORCID Numarası: [0000-0002-0523-4063](https://orcid.org/0000-0002-0523-4063), ROR ID: <https://ror.org/019jds967>

a discussion will highlight the potential for examining and discussing the relationship between security, state sovereignty, and social practices of “living together” from a different perspective.

Keywords: Biopolitics, Security, Immunity, International Relations Theories, Michel Foucault, Roberto Esposito.

Received / Accepted: 06 May 2024 / 29 July 2024

GİRİŞ

Realistler, modern devlet tarafından kullanılan güvenlik mekanizmasının toplumsal biçimlerine ilişkin farklı görüşlerin potansiyel varlığı konusunda uzun yıllar boyunca büyük ölçüde sessiz kalmışlardır. Birinci nesil realistler için güvenliğin anlamı yalnızca devletlerin askeri güçleri arasındaki ilişkide tanımlanabilirdi. Bu geleneksel anlayışta güvenlik, devletin kendisini dış tehditlere karşı savunma kapasitesiyle eşanlamlı görülmekte ve güvenliğin yalnızca askeri yeteneklerin artırılmasıyla sağlanabileceği düşünülmekteydi. Realist paradigma tehdit ve tehlikeyi askerileştirilmiş bir mercekten görürken, güvenliği de askeri kabiliyetlere bağlı olarak algılamıştır. Bu literatürde tehlike, tehdit, güvensizlik ve risk sadece askeri terimlerle anlaşılmış, toplum bu güvenlik kavramsallaştırmasında bir faktör olarak görülmemiştir.

Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde (1998) tarafından kaleme alınan *Security: A New Framework for Analysis* başlığını taşıyan çalışma, güvenliği anlamak için geleneksel askeri boyutların ötesine geçen kapsamlı bir çerçeve sunulması gerektiğini iddia etmektedir. Güvenliği bir söz edimi (Speech Act) olarak gören Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde güvenliği bir sosyal inşa süreciyle ilişkili olarak incelemişlerdir. “Güvenlikleştirme” adını verdikleri bu süreç, bir sorunun güvenlik tehdidi olarak tanımlanması ve güvenlik tehdidinin toplumsal olarak kabul görmesi süreçlerini içermektedir. Bu çerçevede ele alındığında güvenlik, geleneksel askeri tehditlerin ötesine geçen, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları da içeren bir çalışma konusu olarak, bireysel güvenlikten küresel güvenliğe uzanan farklı bağlamlarının ve aktörlerin ilişkili olduğu bir sosyalleşme süreciyle ilişkilidir.

Güvenliğin toplumsal boyutunu incelemeye başlayan çalışmaların aratmasıyla birlikte (Wæver 1993 ve 2008; Buzan 1983), güvenliğin devlet ile toplum arasındaki ilişkideki yeri de tartışılmaya başlanmıştır. Charles Tilly (1990) şiddet kullanma yetkisini devletin kurumsal yapısı içerisinde merkezileştirmesinin modern devleti anlamada önemini vurgularken, Anthony Giddens (2008) şiddetin toplumsal değişim ve siyasi dönüşüm süreçlerindeki rolünü ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmalar devletin artan güvenlik sağlayıcı rolünün önemini göstermesinin yanında, güvenlik aracılığıyla devlet ve toplum arasında kurulan siyasal ilişkinin doğasını da göstermektedir.

Modern toplum ile devlet arasındaki ilişkiyi güvenlik üzerinden incelediğimizde, modern güvenliğin iki farklı epistemoloji, siyasal rasyonalite ve ontolojiler ile ilişkili olarak geliştiği söylenebilir. İlk olarak, güvenlik jeopolitik stratejilerle ilişkili olarak bir mekân teknolojisi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu, belirli bir mekânın güvenliği sorununu sınır çizme pratiğiyle ilişkilendirir ve güvenlik kavramını içerde olma ve dahil edilme pratikleriyle ilişkilendirir. Bu pratikler, aslında toplumsal pratiklerin temelini oluşturur ve güvenliğin toplumsal bir pratik olarak nasıl ortaya çıktığını gösterir. İkinci olarak, insan yaşamına ve düzenlenmesine yönelik pratikler ve mekanizmaların oluşmasıyla güvenlik yakından ilişkilidir. Modern güvenlik algısı, güvensizlik durumu ile güvenli olma durumu arasındaki sınırı modern birey ve onun müşterek yaşamına doğru kaydırmakta ve müşterek yaşamın korunması sorununu güvenlik mekanizmalarının ve pratiklerinin merkezine yerleştirmektedir. Bu süreç, güvenliğin kendisini müşterek yaşamı düzenleyen ve kontrol eden bir teknolojiler ve pratikler bütünü olarak dönüştürmesine yol açmıştır. Michel Foucault, güvenliğin belirli siyasal rasyonaliteler, epistemolojiler ve ontolojiler aracılığıyla bir egemenlik mekanizmasına dönüşümünü inceleyerek bu değişimi açıklar.

Modern devletin güvenlikteki rolü küreselleşme bağlamında sıkça tartışılan bir konu haline gelmiş olsa da (Freedman 1998; Shaw 1994; Paul ve Ripsman, 2004), temel soru, hala toplum ile devlet arasındaki ilişkinin güvenlik bağlamında ne ifade ettiğidir. Bu soruya biyopolitika bağlamında bakıldığında, müşterek yaşamın her boyutuyla egemenlik alanına dahil olmasıyla birlikte, modern toplumun bir güvenlik mekanizması olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Foucault'un güvenliği iktidar ve yönetim biçimi olarak ele almasıyla Roberto Esposito'nun *immunitas* kavramını birlikte değerlendirdiğimizde, modern toplumun içerisindeki toplumsallaşma ve bir arada yaşama pratiklerinin nasıl bir güvenlik mekanizması olarak evrildiği üzerine bir tartışma ortaya konabilir. Böyle bir tartışma, güvenlik ile toplumsallaşmanın modern biçimi arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine incelemek için yeni alanlar açar.

Bu amaçla, çalışmada ilk olarak geleneksel uluslararası ilişkiler literatüründe devlet ile toplum arasındaki ilişkinin nasıl varsayıldığı incelendikten sonra, toplum ve devlet arasındaki ilişkinin güvenlik üzerinden nasıl kurulduğu incelenecektir. Bir sonraki aşamada, biyopolitika literatürüne başvurularak, Michel Foucault'un “güvenlik aygıtı” (apparatus of security) olarak tanımladığı yeni bir iktidar biçiminin pratiklerinin toplumu nasıl bir güvenlik ilişkisine dahil ettiği tartışılacaktır. Bu dahil etme sadece toplumun güvenliğin odağı haline gelmesini içermemekte, güvenliğin üretilen siyasal rasyonaliteler, epistemolojiler ve ontolojiler ile iktidar

mekanizmasına dönüşmesini ifade etmektedir. Çalışmanın son bölümünde, bu dönüşümü daha derinlemesine incelemek için Esposito'nun *immunitas* kavramına başvurulacak ve modern toplumun bir *bağışıklık mekanizması* olarak ortaya çıkması sorunsallaştırılarak, modern toplumun kendisinin bir güvenlik mekanizmasına dönüştüğü gösterilmeye çalışılacaktır.

Devlet ve Toplum Arasında Bir İlişki Olarak Güvenlik

Uluslararası ilişkiler disiplininin, başlangıcından bu yana çalışma nesnesini ve sınırlarını tanımlamaya çalıştığını söylemek doğru olacaktır. Bu sınırların belirlenmesinde en önemli bağlam, geleneksel realist yaklaşımların merceğinden algılandığı şekliyle modern devlet olmuştur. Diğer bir deyişle, karmaşık sosyal ve siyasi ilişkilerden oluşan bir gerçeklikte uluslararası ilişkiler, uluslararası ilişkiler olarak tanımlanmaya çalışılan olguyu belirleyen ve sınırlarını çizen temel aktörün devlet olduğu varsayımıyla hareket etmektedir.

Bu yaklaşım, modern devletin uluslararası ilişkilerin varlığı için önsel (a priori) bir koşul olarak görülmesine yol açmaktadır (Yalvaç 2013: 5). Diğer bir deyişle, uluslararası ilişkilerin ontolojik koşulları düşünüldüğünde, modern devlet bu ontolojinin önsel koşuludur. Ancak bu yaklaşım, devlet ve toplumun devlet egemenliği adı altında eşitlendiği varsayımını da beraberinde getirmektedir. Ünlü bilardo topu örneğinde olduğu gibi, devletlerin iç farklılıkları dışarıyla olan ilişkilerini, yani uluslararası ilişkiler sistemindeki davranışlarını belirleyemez. Aksine, bu davranışı belirleyen sistemin yapısı, yani anarşidir.

Bu bağlamda özellikle yapısal realizmin ortaya koyduğu sistem analizi, uluslararası siyasette devlet davranışlarını belirleyen, devletin içsel dinamikleri değil (örneğin; toplum), bir devletin içinde bulunduğu ve dışarısını oluşturan sistemin olduğunu iddia ederek, uluslararası ilişkiler analizinde devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi göz ardı etmiştir¹. Örneğin bu yaklaşıma göre, Türkiye ve İran iki farklı ülke olarak, uluslararası politikada sergilemiş oldukları davranışları onların farklılıklarının kaynağı olan içsel dinamikler ile değil, onları özellikle çıkar ilişkileri ve anarşik bir yapıda olma durumu noktasında birbiriyle aynılaştıran sistem tarafından belirlendiği düşünülmüştür.

Tarihsel Sosyoloji, devletleri toplumsal bağlamından kopararak sadece anarşi içerisindeki dışsal varlığıyla anlamaya çalışan uluslararası ilişkiler kuramlarının

¹ Kenneth Waltz uluslararası ilişkilerin üç analiz düzeyinin – birey, devlet ve sistem-- olabileceğini vurguladıktan sonra devletlerin davranışlarını tamamen sistemden, yani anarşik doğasından kaynaklandığını düşünmektedir. İlgili tartışma için yazarın “Man, the State, and War: A Theoretical Analysis” isimli çalışmasına bakınız.

“şimdiciliğine², pozitivizmine ve sosyoloji karşıtlığını” eleştirerek, uluslararası olarak ifade edilen olguyu anlarken toplumu ve söz konusu toplumu bir tarihsel bağlam içinde ele almanın gerekliliğinin altını çizmektedir (Yalvaç 2013: 5). Geleneksel uluslararası ilişkiler düşüncesinde devlet temel aktör olarak görülmesine rağmen, devletin kurumsal yapısı ve içselleştiği toplum ile olan ilişkisi dikkate alınmamıştır (Shaw 1994; Halliday 1987; 2002).

Toplum ve modern devlet arasındaki ilişkinin sosyolojik bir perspektiften kapsamlı bir analizini sunan Gianfranco Poggi, modern devleti toplumla etkileşim halinde olan ve toplumu şekillendiren karmaşık bir sosyal kurum olarak görmektedir (Poggi 1978: 13). Modern devlet kurumsal bir aktör olarak, feodal ve modern öncesi yönetim biçimlerinden modern bürokratik yapılara uzanan bir süreçte bir egemenlik ve öznellik alanı olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. Devlet ile toplum arasındaki ilişkiyi sorunsallaştıran Tarihsel Sosyoloji literatürü açısından devlet bir tarihsel olgu (Halliday 2002: 245) olmasının yanında, devleti öznellik alanı olarak kuracak olan faillik yetileri belirli bir toplumsallık ile ilişkili olarak anlaşıldığı zaman anlamalı olacaktır (Cox 1981: 135-138). Pozitivist uluslararası ilişkiler kuramları ise, devleti sadece davranışları ve edimleri üzerinden anlamaya çalışmakta ve devlet sadece dışsal (yani devletler sistemi içerisinde) olarak anlaşılan bir egemenlik biçimiyle ilişkili olarak anlaşılmaktadır. Bu anlamda devlet, tek amacı ulusal çıkarı gözetmek olan bir karar alma sürecine indirgenmiştir (Keyman 2000: 80). Bunun anlamı devlet, iç unsurlarıyla bir tarihsel sürecin sonucu olarak karar alan bir kurumsal mekanizma olarak değil, sadece anarşi olarak tanımlanan bir doğa durumunda karar alan bir aktör olarak düşünülür. Bu karar alma süreci toplumdan bağımsızdır.

Ulusun tikelliği (particularity) üzerinden aktörlüğü dışsal ilişkiler ile alakalı gören yapısalcı/pozitivist yaklaşım devlet ile toplumu birbiriyle eşitleyen bir anlayışı beraberinde getirir. Devlet ile toplumu eşitleyen bu anlayışın ortaya çıkmasında güvenlik önemli bir yere sahiptir. Devlet, toplumun güvenlik, düzen, adalet gibi ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıktığını düşünen Tarihsel Sosyolojiye göre, sadece anarşi olarak ifade edilen bir durumda karar alan bir aktör olarak düşünülemez. Tarihsel bir perspektiften bakıldığında, devlet ile toplum arasında karmaşık bir ilişki mevcuttur ve güvenlik bu ilişkinin kurulmasında önemli bir yere sahiptir. Charles Tilly’in de *Coercion, Capital, and European States AD 990-1990* isimli çalışmasında tartıştığı gibi, devletin şiddet kullanma yetkisini merkezileştirmesi modern devletin varoluş koşulları açısından önemlidir. 17. yüzyıl ile sermaye ve toprak üzerindeki iktidarlarını sağlamlaştırmak ve silahlı rakiplerini yenmek ya da pasifize etmek için, yöneticiler

² Şimdiciilik yani presentism tarihe yaşanan zamanın koşullarına bağlı kalarak bakmayı ve simdiyi verili bir durum olarak almayı ifade eder.

rakip grupları ve genel olarak toplumu silahsızlandırmış ve bunun sonucu olarak şiddet giderek devlet alanına hapsedilmeye başlanmıştır (Tilly 1990: 69). Bunun sonucu olarak, güvenliğin zorlama araçları ve finansmanı üzerinde giderek artan ölçüde devlet tarafından sağlanan merkezi bir kontrol ortaya çıkmaya başlamıştır (Tilly 1990: 69).

Anthony Giddens, Tilly'nin vurguladığı devletin şiddet üzerindeki tekeli olmasını devlet ve toplum ilişkisi bağlamında inceleyen bir diğer düşünürdür. Giddens'a göre modern ulus devletler, şiddet kullanımını hukukun üstünlüğü çerçevesinde düzenler ve toplumsal düzenin korunması ve güvenliğinin sağlanması sorumluluğunu da ellerinde tutarlar. Dolayısıyla bu sorumluluğu başka herhangi bir güçle paylaşma konusunda isteksizdirler. Geleneksel devletlerle kıyaslandığında, ulus-devletler çoğunlukla bir iç mekânın düzenlenmesiyle ve organizasyonu rolü bakımında farklılık gösterirler. Şiddet araçlarının tekeli olmak, dolaylı da olsa, yönetimlerin egemenliklerini kurdukları ve sürdürdükleri kaynaktır (Giddens 2008: 11-12). Bu, devletin artan güvenlik sağlayıcı rolünün önemini göstermesinin yanında, güvenliğin devlet ve toplum arasında kurulan siyasal ilişkinin doğasını da göstermektedir.

Modern devletin geleneksel devlet biçimleriyle kıyaslandığında güvenlik sağlayıcı rolünün artması güvenliği askeri önlemlerinin dışında ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları da içeren bir durum olarak da ortaya çıkarmaktadır. Başka bir ifadeyle modern devlet güvenliği sadece askeri önlemlerle değil, ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları da içeren geniş bir perspektifle ele almaktadır. Geleneksel güvenlik yaklaşımları açısından askeri konular ve güç kullanımı ile bir tutulan güvenlik, aslında doğası gereği ekonomi, toplum ve çevre gibi geleneksel olmayan sektörlerin de dahil edilmesi gereken bir olgudur (Buzan, Wæver ve Wilde 1998: 1-2).

Güvensizliğin uluslararası ilişkilere olan ilginin altında yatan temel neden olduğunu düşünen Barry Buzan'a göre, güç ve barışın literatürde temel kavramlar olarak edindikleri etki ve statünün, güvensizliğin giderilmesine dair sundukları kavrayış ve kılavuzluk ile ilgilidir (Buzan 1984: 111). Bireyselden küresele kadar farklı düzeylerde ortaya çıkan güvensizlik, kültürel, sosyal ekonomik, siyasi ve askeri bağlamaları da etkileyen ve bu sektörlerde de yayılan bir olgudur (Buzan 1984: 111). Bu aslında ontolojik bir durum olarak insanlığa ait olan ve bu dünyadaki varoluşunu belirleyen bir içerde olma durumudur. Varoluşa ait bir durum olarak güvensizlik sadece askeri tehditlerle alakalı değildir, aynı zamanda ekonomik, siyasi ve çevresel tehditlere karşı da korunma kapasitesiyle ilişkilidir ve bu ilişki bir sosyal inşa sürecini içerir. Yani temelde sorun, güvenli olduğu düşünülen ile güvensizlik arasındaki ilişkinin nasıl

inşa edildiğiyle alakalıdır. Bu ilişki belirli aktörleri güvenlik sağlayıcı rolüyle ortaya çıkarır ve güvenliği yönetim araçlarının odağı haline getirir.

Güvenliğin modern anlamda özellikle iktidar araçlarının odak noktası haline gelmesi, biyopolitika kavramıyla derinlemesine incelenebilir. Biyopolitika Foucault tarafından, belirli iktidar pratikleri ve teknolojileri aracılığıyla yaşam süreçlerinin ve biyolojik varoluşun yönetme sürecinin içine dahil edilmesini ifade eden tarihsel süreçtir. Foucault'ya göre güvenlik, siyasi bir özne için evrensel bir değer ya da olasılık koşulu değil, yaşamı düzenleyen belirli mekanizmalar dizisidir (Dillon 2007: 8). Foucault'nun güvenlik kavramını ele alışına bakıldığında, güvenli siyasi öznelerin varlığı için gerekli evrensel bir değer ya da (güvenliğin olduğu ya da olmadığı) bir ontolojik bir durumla ilişkili olarak ele almadığı görülecektir. Güvenlik, daha ziyade yaşamı kolektif olarak düzenlemek ve yönetmek için kullanılan çeşitli pratikler ve mekanizmalarla ilgilidir. Bu bağlamda, Foucault güvenliğin, müşterek yaşamı kontrol eden ve düzenleyen bir egemenlik mekanizmasına dönüşmesini inceler ve böyle bir incelemede devlet faili/egemenliği ile bu failiğin inşa edildiği toplum arasındaki ilişki daha karmaşık bir hal alır.

Modernitenin tarihsel olarak güvenliği iki ana çerçevede sorunsallaştırdığı düşünen Foucault, bu iki farklı güvenliği ele alma biçiminin iki farklı güvenlik mekanizmaları ve pratiklerini oluşturduğunu düşünmektedir (Dillon 2007: 10). Bunlardan ilki, egemenin mekansallığını (territory) referans nesnesi olarak alan güvenliğin jeopolitiği olmuştur. Jeopolitik güvenlik, öncelikle devletlerin egemenliğini ve gücünü sürdürmek için gerekli görülen topraklar üzerindeki kontrolünü korumasıyla ilgilidir. Bu, ulusal çıkarları belirli bir mekâna içselleştiren sınır çizme pratikleriyle ilişkili olan bir dizi askeri ve savunma stratejilerini içerir. Bu güvenlik biçiminde, güvenli içerisi güvenli olmayan dışarisından ayrılır. Güvenli olan ile güvenli olmayanın sınırını belirleyen bir egemenlik durumudur. Richard K. Ashley'in anarşi kavramını çifte okumasında da gösterdiği gibi bu egemenlik durumu "hiyerarşik olarak örgütlenmiş homojen ve sürekli bir varoluş" anını işaret ederken, egemenliğin hiyerarşik ilişkilerin olmadığı bir durum olarak anarşi ise, yabancılık, farklılık ve süresizlikle tanımlanan bir dışsallık alanıyla ilişkili olarak düşünülür (Ashley 1988: 230). Yani içerisi düzenli ve arzu edilen ideal bir topluluk alanı iken, dışarısı farklılık, düzensizlik ve yabancılıkla tanımlanan söz konusu ideal topluluk ilişkilerinin mümkün olmadığı bir birliktelik halidir. Anarşinin dış mekânı, uluslararası olanın ontolojisi oluşturarak, bir siyasi toplum modelinin olumsuzlanması olarak ortaya çıkmaktadır (Walker 1993: 37).

Dillon'a göre diğer güvenlik modeli ise, özellikle nüfusu müşterek yaşamın bağlamı olarak ele alan ve yaşamı egemenlik ilişkilerin merkezine yerleştiren, güvenliğin biyopolitikasıdır (2007: 10). Biyopolitika, sağlık, üreme, refah ve demografik yönetim gibi bir dizi konuyu kapsayan daha geniş bir düzeyde nüfusların yönetimi ve düzenlenmesi ile ilgilidir. Biyopolitika bağlamında, nüfus yönetiminin bir biçimi olarak güvenlik kavramı, doğum oranları, bireysel ve toplumsal sağlık sonuçları ve demografik eğilimler de dahil olmak üzere yaşamın çeşitli yönlerinin izlenmesi ve yönetilmesiyle ilgilidir. Bu bağlamda güvenlik, önleyici tedbirler geliştirmek amacıyla, genel refahı etkileyebilecek tehditlere karşı nüfusların istikrarını ve direncini sağlamakla ilgilidir.

Jeopolitik güvenlik anlayışı, tarihsel olarak yasal ve cezalandırıcı mekanizmalar yoluyla yaşam ve ölüm üzerinde hak sahibi olduğu düşünülen egemenlik biçimiyle alakalıdır (Dillon 2007: 10). Foucault'un hukuksal egemenlik olarak ifade ettiği bu egemenlik biçimi, savaş, diplomasi ve devlet çıkarı gibi geleneksel jeopolitik stratejileri içerir (Dillon 2007: 10). Foucault'a göre, hukuksal egemenliği belirleyen, egemen iktidarın ölüm ve yaşam arasında karar verebilme hakkıdır (1990: 136). Bu egemenlik anlayışında, egemenin yetkisi, ölüm ile sınırlanır; yani egemen, öldürme hakkında başka bireylerin yaşamları üzerinde doğrudan bir kontrol sahibi değildir (Foucault 1990: 138). Fakat Foucault'a göre 17. Yüzyılda yeni bir iktidar mantığı ortaya çıkmaya başlamış ve yaşam, biyolojik unsurlarıyla birlikte iktidar mekanizmalarının ve pratiklerinin odağı haline gelmiştir (Foucault 1990: 138). Biyopolitika, tıp, psikiyatri ve yaşam süreçlerini ve toplumsal davranışları yöneten sosyal kurumlar gibi iktidar teknolojilerine gömülü iktidar/bilgi teknikleri aracılığıyla işler ve güvenliğin jeopolitik anlayışından farklı siyasal rasyonaliteler, epistemolojiler ve ontolojiler içerir (Dillon 2007: 10-11).

Foucault'un çalışmalarında ortaya çıkan bu iki güvenlik çerçevesi, "klasik devlet merkezli jeopolitikten, çeşitli disiplin edici ve düzenleyici uygulamalar yoluyla modern toplumları şekillendirmede biyoiktidarın yaygın etkisini kapsayan daha geniş kapsamlı bir iktidar anlayışına" geçişi açıklamaktadır (Dillon 2007: 11). Böyle bir geçişin izini sürmek, egemenlik ile modern toplumsallaşma biçimleri arasındaki ilişkiye dikkatleri çekmeyi ve bu çalışmada tartışılan toplum ile modern devlet arasında güvenlik üzerinden kurulan ilişkiyi yeniden düşünmeyi sağlar. Modern toplumsallaşma pratiklerinin, mekanizmalarının güvenlik olan ilişkisini modern toplumun bir güvenlik mekanizması olarak işlemesi anlamında düşünmeye yardımcı olabilir.

Biyopolitika ve “Güvenlik Aygıtı”

Foucault erken dönem çalışmalarında iktidarın baskıcı ve disiplinci doğasını insan öznenin varlığı bağlamında ele almış ve Batı Avrupa'da hapishaneler, okullar, akıl hastaneleri ve sosyal hizmetler gibi idari sistemler aracılığıyla işleyen yeni bir tür iktidar modeline dikkat çekmiştir. Ancak Foucault, düşüncesinin ilerleyen dönemlerinde iktidarı, disipline edici niteliği yalnızca dışsal sınırlamalar açısından değil, aynı zamanda içselleştirme yoluyla ortaya çıkan bir özneleşmeyi üreten ve gözetleyen bir iktidar sorunu bağlamında ve daha da önemlisi canlı varlıkların yönetimine ilişkin bir sorun olarak ele almıştır. Daha açık bir ifadeyle, disiplinci modern öznenin varlığını bir tarihe dayandıran Foucault, ilerleyen yıllarda bu konumundan uzaklaşmaya başlamış ve bedenin denetimine dayalı disiplin mekanizmalarından, öznenin yaşamın biyolojik unsurları aracılığıyla diğer öznelerle bağlandığı bir topluluk içinde denetimine dayalı biyopolitik mekanizmalara dikkat çekmeye başlamıştır.

Foucault'ya göre 17. yüzyıldan itibaren yaşam üzerindeki egemenliğin rolü temelde iki biçimde gerçekleşmiştir (1990: 139). Birincisi, bedenin bir makine olduğu fikrinden doğan ve daha düzenli bir yaşam sağlamak için beden ile parçası olduğu sistem arasında düzenli bir ilişki kurmayı amaçlayan disiplin sistemleridir (1990: 139). İkinci olarak, Foucault'nun "nüfusun biyo-iktidarı" olarak adlandırdığı, insanı canlı bir organizma olarak gören ve buna bağlı olarak yaşamın tüm yönleriyle (sağlık, doğum ve yaşam standartlarının yükseltilmesi gibi) ilgilenen bir iktidar vardır (1990: 139).

Kısacası, bu değişim ile Foucault, insan bedenini kapasitesi ve kullanışlılığı disiplin araçlarıyla optimize edilmesi gereken bir makineye benzeten anlayıştan, insan bedenini biyolojik koşulları içinde dikkate alarak ölüm ve hayatta kalma oranları ile yaşam düzeyini inceleyen bir anlayış farklılığının altını çizer (1990: 139). Dolayısıyla gözetim ve denetim alanı insan bedeninden nüfusa doğru kaymıştır. Disiplinci iktidar anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkan egemenin insan bedeni üzerindeki denetim ve gözetim teknikleri, çok sayıda bedeni biyolojik bir aradalık ekseninde değerlendiren daha geniş bir spektrumu kapsayacak şekilde dönüşüme uğramıştır. Foucault'ya göre nüfus, egemen otoriteye dayalı bir yönetimden (egemenlik/hükümdarlık kuramlarından) liberalizm altında devletin merkezini ortadan kaldıran "hükümetleşmiş" (governmentalized) bir yönetime geçişin eksenine haline gelmiştir. (Curtis 2002: 506). Bu anlamda nüfus, Foucault'nun yeni bir yönetim sanatı olarak ifade ettiği ve gelişen istatistiki bilginin yardımıyla nüfusu bir "risk havuzu" olarak gören yeni bir yönetim modeliyle ilişkili olduğu gibi (Dillon ve Lubo-Guerrero 2008: 267), toplumu bir nüfus paradigmasıyla bağlantılı olarak gören bir güvenlik mekanizması ile de ilişkilidir. Bu güvenlik

anlayışı, nüfusu davranışsal özellikler ve bağıntılar sergileyen bir olgu olarak görmesinin yanında, güvenliği bir egemenlik probleminden öte, bir rasyonel yönetim (governance) problemi haline getirmektedir.

Foucault'nun altını çizdiği bu değişimle birlikte, temelde belli bir sınır güvenliğine dayanan ve devletin içini dışından kapsayıcı koruma pratikleriyle ayıran klasik güvenlik anlayışından farklı olarak, güvenlik daha çok toplum ve birey arasındaki bir ilişkinin (tekillik ve çoğulluk ilişkiselliğinin) istatistiksel verilerle denge düzeyinin kontrolüne dayanan bir mekanizma olarak ortaya çıkmaktadır. Bireylerin toplanan verileriyle nüfusta güvenlik sorunu olarak bulunan şey, davranışsal özellikler, örüntüler ve korelasyonlardır. Başka bir deyişle, özne epistemolojilerinin en temel çıkış noktası olan belirli niyetler doğrultusunda hareket ettiği ve görüş bildirdiği düşünülen siyasi aktörlerin neden-sonuç ilişkisine dayalı davranışlarının popülasyon içinde bir örüntü ve eğilim olarak görülmesi anlamına gelmektedir (Dillon ve Guerrero 2008: 267). Bu tür bilgi üretim teknolojileri, "nedensel yasalar yerine profiller, kalıplar ve olasılıklar oluşturmakla çok daha fazla ilgilenmektedir" (Dillon ve Guerrero 2008: 267).

Kimlik, böyle bir denetim ve kontrol mekanizması içinde belirli bir yoğunlaşma ve denge ile ilişkili olarak ortaya çıkar. Demografik bir olgu olarak, bireylerin bir kimliğe ilişkin öznellikleriyle ilişkili olmaktan ziyade, bir dağıtım mekanizması içinde belirli bir yoğunlaşmayı ifade eder. Sonuç olarak, kimliğin en temel varoluşsal pratiği olan dışlanma, mekânsal olarak belirgin değildir. Yani "güvenlik aygıtı", disiplin mekanizmasının aksine mekânla ilgilenir. Esasen merkezci olan disiplin, bir mekânı yalıtarak ve çevreleyerek ona yoğunlaşır ve odaklanır (Foucault 2007: 44-45). Dolayısıyla disiplinin ilk edimi aslında bir mekânı çevrelemek ve o kapalı mekânı her zerresinin kontrol edildiği bir güvenlik ve anlamlılık alanı olarak belirlemektir. Başka bir deyişle, iktidarının ve mekanizmalarının "tam olarak ve sınırsızca işleyebileceği" bir alanın sınırlarını çizmektir (Foucault 2007: 45).

Güvenlik aygıtında ise mekân akışla ilişkili olarak anlaşılmaktadır. Foucault'ya göre disiplinci mantığın aksine güvenlik aygıtı genişlemeye izin verir ve bu yeni güvenlik mantığında sürekli olarak yeni ve farklı unsurlar dahil edilerek kontrol alanı daha heterojen hale getirilir (2007: 45). Ancak bu heterojenlik bir dağıtım mantığı ile birlikte işlemektedir. Diğer bir deyişle, mekân üzerinden kurulan çoğulcu anlam, bir dağıtım mantığı tarafından kontrol edilmektedir. Böyle bir mekân algısının sonucu olarak içeride ve dışarıda olmanın anlamı değişir. Sadece içerisi ve dışarısını ayıran sınırlar bulanıklaşmakla kalmaz, aynı zamanda sınırın anlamı da bu dağıtım mekanizması içindeki anlamıyla ilintili olarak ortaya çıkmaktadır.

Foucault'nun "güvenlik aygıtı" olarak adlandırdığı bu yeni iktidar teknolojileri ile güvenliğin eksenine yönelik farklı bir bakış açısı geliştirmesine rağmen, hükümdarlık/egemenlik kuramlarını bu iktidar biçiminden ayrı ele alarak, egemenin sembolik varlığı üzerinde dışsal bir siyasal iktidar ilişkisi öngördüğü ve bunun sonucu olarak bu yeni güvenlik biçimini hükümdarlık biçimlerinden ayırdığı görülmektedir. Bu bağlamda toplum bir egemenlik alanı, yani egemenliğin icra edildiği bir alan olarak tasavvur edilirken, Foucault'nun biyo-iktidar olarak adlandırdığı iktidar biçimi, iktidarı toplum içinde içselleştirerek toplumun kendisini bu iktidarın merkezine yerleştirir. Bu da siyaset ve savaş arasındaki ilişkiyi değiştirerek, Foucault'a göre, iktidar savaşını yöneticiler ve egemenler arasında kendi sınırları içinde gerçekleşen bir ilişki biçiminden, toplum içinde gerçekleşen başka bir siyaset biçimine dönüştürür.

Bir Güvenlik Sorunu Olarak Toplum

Foucault, Clausewitz'in savaşın siyasetin başka araçlarla devamı olduğu ünlü aforizmasını tersine çevirerek, siyaseti savaşın başka araçlarla devamı olarak tanımlar (Foucault 2003: 15). Bu tersine çevirme, Foucault'nun iktidar tanımıyla yakından ilişkilidir. Bu ilişkiyi daha iyi anlayabilmek için Foucault'un savaş ile siyaset arasındaki ilişkiyi yeniden düşünmesini dikkate almak gerekmektedir. Foucault, özellikle Hobbes'un Leviathan'ında var olduğunu düşündüğü savaşın siyaset ile son bulduğu noktanın aslında siyaset adı altında "bir tür sessiz savaş"ın devam etmesi olduğunu düşünmektedir (2003: 31). Yani Foucault'un hükümdarlık (sovereignty) kuramları olarak ifade ettiği siyasal iktidarın savaşın durduğu sivil toplumda barışın egemen kılındığı noktada var olduğunu düşünen iktidar modelinden farklı bir iktidar biçiminin oluşmaya başladığını düşünmektedir ve bunun izlerini sürmeye çalışır. Clausewitz'in sözünün tersine çevirmesi de bu amaçla ilişkilidir.

Modern devletlerin yükselişi ve gelişmesiyle savaş uygulamaları ve kurumları çok belirgin bir şekilde değişmiştir. Foucault bunu devletin savaş üzerinde monopol olması olarak ifade eder (Foucault 2003: 60). Savaş artık devletler aracılığıyla gerçekleşen ve Max Weber'in modern devleti tanımlarken kullandığı şekliyle şiddetin meşru kullanımıyla alakalı bir araç olarak ortaya çıkmıştır (Weber 2004: 33). Modern devletin savaş üzerindeki monopolisiyle birlikte, savaş bir insanın diğer insanla arasında ya da bir toplum ile başka bir toplum arasında olan bir ilişki biçiminden, devlet olarak ifade edilen organizasyonlar arasında işleyen bir ilişki biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, Foucault'un "özel savaş" olarak ifade ettiği "savaşın gündelik yaşamdaki varlığı silinmekte" savaşın mekânı bir uzaklık fikriyle ilişkili olarak ortaya çıkmaktadır (2003: 48). Bunun anlamı, savaş artık sadece sınırlarda yani

devlet birimlerinin dış sınırlarında, devletler arasında gerçekten var olan veya var olma tehdidi taşıyan şiddetli bir ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır (2003: 48).

Foucault’a göre devletin savaş üzerindeki monopolisiyle birlikte hukuksal söylemden farklı olan, topluma ilişkin bir tarihsel-siyasal (historico-political) söylem belirmeye başlamıştır (2003: 49). Bu söylem hukuki söylemin aksine, siyasi iktidarın silahlı çatışmanın sona ermesiyle birlikte zorunlu olarak başladığını ileri sürmez. Siyasal iktidar, devlet aygıtı, monarşik kurumlar ve bunları destekleyen ve bunlar tarafından desteklenen sosyal yapılar da dahil olmak üzere, düşmanlıkların sona ermesine bağlı değildir. Devletler, monarşiler ve toplumlar gibi iktidarın örgütsel ve yasal yapıları yalnızca silahlı çatışmanın sona ermesiyle ortaya çıkmaz. Savaş barış zamanının iktidar ilişkilerinin içine işlemekte ve iktidar yapıları aracılığıyla topluma içselleşmektedir.

Foucault, “tarihsel-siyasal” söyleminin kurucuları olarak düşünülen Machiavelli ve Hobbes’un düşüncelerinin aslında daha çok hükümdarlık/egemenlik kuramına ait olduğunu iddia etmektedir (2003: 59). Foucault’un “tarihsel-siyasal” söylemi olarak ifade ettiği savaş ile siyaset arasındaki ilişkiyi birbirinin içine geçiren ve Clausewitz’in meşhur aforizmasını siyasetin savaşın başka araçlarla devamı olan tersine çeviren yaklaşımda, “hükümdar yalnızca bir yanılsama, bir araç ya da olsa olsa bir düşman”dır (2003: 59). Yani tarihsel siyasal söylemde toplum bir hükümdarın bedeninde cisimleşmemekte ve Leviathan modelinde var olan bütün gerçek bireyleri kapsayacak, bedenini yurttaşların, ruhunu hükümdarlık ideasının bütünleyici olan hükümdarlık imgesinden farklı olarak, toplumun bütünlüğünü bir imge üzerinden değil, içindeki çatlaklarla ilişkilidir. Yani, Foucault, "savaş siyasetin antitezidir..." argümanlarına karşı, siyaset farklı bir dispoitif altında düzenlenen savaştan başka bir şey olmadığını düşündüğünde, aslında savaşı artık tüm farklılıkların kralın bedenine boyun eğdirildiği egemenlerin bedenleri arasında değil, modern ırkçılık olarak adlandırdığı bir toplumun içindeki egemenlik savaşıyla ilişkili düşünmektedir (Stone 2004: 80). Bu bir bakıma toplumunun homojenliğini varsayan egemenlik kuramlarından farklı olarak, bir toplumun homojenliğinin bir siyasal iktidar sorunu olarak ortaya çıktığı bir söylemi bize işaret eder.

Foucault’un biopolitika kavramını farklı anlamlarda kullandığının altını çizen Lemke, bu kullanışlardan birinde Foucault’un “biyopolitika mekanizmalarına modern ırkçılığının yükselişinde merkezi bir rol” verdiğini ifade eder (Lemke 2016: 61). Egemen iktidarın biyoiktidara dönüşmesi aslında Foucault’un düşüncesinde en temelde “politik-askeri” söylemin ırkçı-biyolojik söyleme doğru yaşanan bir kaymaya neden olduğu savıyla ilişkilidir (Lemke 2016: 61). Irk kavramı, biyolojik anlamından önce, “tarihsel-politik” bir varoluş biçimini

tanımlıyordu ve diğer insan gruplarından, ortaklığın sınırlarının coğrafi olarak, köken, dil veya din ile belirlendiği iki çatışan sosyal gruba açıkça bölündüğü fikrine dayanıyordu (Lemke 2016: 61).

Lemke'ye göre ırkçılık, biyoiktidar ekonomisinde çok önemli bir rol oynar ve iki önemli işleve hizmet eder (2016: 62). Öncelikle, toplumsal alanda çatlaklar yaratarak, temelde homojen bir biyolojik bütünün tahayyül edilmesini kolaylaştıran bölünmelerin oluşmasına izin verir (Lemke 2016: 62). Bu bölünmeler de toplum içinde iyi ve kötü, uygun ve uygunsuz gibi çatlaklarda işler ve toplum arındırılması gereken bir kolektivite olarak ele alınır. İkinci olarak, ırkçılık bir kişinin yaşamı ile diğerinin ölümü arasındaki dinamik ilişkiyi kolaylaştırır (Lemke 2016: 63). ırkçılık, yaşama layık görülenler ve görülmeyenler arasında hiyerarşik bir ilişki kurmanın yanı sıra, bir kişinin varlığı ile diğerinin sağlığı ve refahı arasında dışlayıcı bir ilişki de doğmasına da neden olur. Bu da modern devlete toplumun savunulması gibi yeni bir rol getirmektedir. Bu yeni formülde, "devlet artık bir ırkın diğerine karşı kullandığı bir araç değildir: devlet, ırkın bütünlüğünün, üstünlüğünün ve saflığının koruyucusudur ve öyle olmalıdır" (Foucault 2003: 81).

Toplumun saflığı, belirli bir uygunluk mantığının yanı sıra normalleştirme mekanizmalarını da gerektirir. Toplumun saflığını korumak için uygun olanın ne olduğunu belirlemek ve onu belirlenmiş ve sınırları çizilmiş bir alanda bir arada olanlar için ortak bir zemin olarak normalleştirmek gerekir. Başka bir deyişle, toplumsal varoluştan önce neyin uygun olduğunun belirlenmesi ve ilişkilerin uygun bir şekilde kontrol edilmesidir. Dolayısıyla Foucault için normalleştirme kavramı, iktidarı nasıl formüle ettiğine ve iktidar mekanizmalarının temelde toplumsal birlikteliğin oluşumu ve düzenlenmesiyle nasıl ilişkili olduğuna dair terminolojisinde önemli bir yere sahiptir. Foucault, modern toplumun ortaya çıkışını, disiplin ve biyopolitikanın belirli normalleştirici mekanizmaları ile toplumsal bedenin oluşumu açısından anlamıştır. Bu anlamda modern toplumun ifade ettiği birlikte olma hali, iktidar mekanizmalarıyla olan ilişkileri bakımından farklılaşmaktadır. Foucault'ya göre modern toplum, on dokuzuncu yüzyıldan günümüze, bir yandan her bir yurttaşı yasal olarak toplumsal bedene bağlayan bir mevzuat, bir söylem, kamu hakkına dayalı bir örgütlenme ile ilişkiliyken, diğer yandan da aslında amacı bir toplumsal bedenin uyumunu sağlamak olan bir biyo-politik pratikler ağı ile de ilişkilidir.

Kısacası, en genel hatlarıyla, Foucault Batı toplumlarında iktidar mekanizmalarının, hükümdarlık, disiplin ve güvenlik olarak ifade edebileceğimiz üç farklı modeli/biçimi olduğundan bahsetmiştir diyebiliriz (Stavrides 2018: 30). Bunlardan ilki, egemen ile toplumu

bir egemenlik iradesiyle, egemenin bedeninde hukuksal olarak birbirine bağlayan hükümlerlik modelidir. İlk olarak, hükümlerliğe hukuksal olarak haklar, olanaklar ve sorumluluklar ile bağlanan birey, hayatın siyaset alanına girmesi olarak tanımladığı biyopolitik iktidar modelinin getirdiği özneleşme süreciyle bir iktidar ilişkisi içinde tabi kılınmıştır. Bu özneleşme sürecinin iki farklı biçimi bedenleri hedefleyen disiplinci model ve nüfusu hedefleyen güvenlik modelidir. Foucault bu üç farklı model Batı tarihinde birbirini izleyen dönemlere karşılık gelmesine rağmen “günümüz toplumunda bu modellerin iktidar ilişkilerinin bütünsel yapısı içinde farklı rol ve öneme sahip olacak şekilde bir arada var olduğu hususunda ısrarlıdır” (Stavrides 2018: 30-31).

Burada dikkatlerden kaçmaması gereken nokta, Foucault’un çalışmalarında toplumun kendisinin bir güvenlik sorunu olarak ortaya çıktığıdır. Geleneksel uluslararası ilişkilerde mevcut olan hükümdarlık/egemenlik kuramına dayandığını söyleyebileceğimiz güvenlik anlayışının bazı pratikler ile hala var olmasına rağmen güvenlik sorununu devlet egemenliği ve toplumsallaşma pratiklerini anlama noktasında yeterli araçlara sahip değildir. Güvenliğin biyopolitik eksenini toplumu bir güvenlik mekanizması olarak ele alması özellikle modern bir arada yaşama modellerinin güvenlik ile ilişkisini görebilmek açısından farklı bir perspektif sağlayabilir. Yani güvenliğini belirli sınırların içi ve dışı üzerinden anlayan ve güvenliğin mekanlarını belirli bir egemenlik biçimiyle anlayan geleneksel uluslararası güvenlik düşüncesinin yeniden düşünülmesi gerektiğini söylenebilir. Son dönem çalışmalar güvenliğin sınırlarını ve mekanlarını tartışıyor olsalar bile (Balibar 1998; Vaughan-Williams 2015; Walker 2010; Salter 2012), toplumun kendisinin içerdiği bir arada biçimleri ve pratikleri açısından bir güvenlik mekanizması olarak işlediği güvenlik çalışmaları açısından dikkatlerden kaçmamalıdır. Bu bağlamda Roberto Esposito’nun *immunitas* kavramı, Foucault’un modern ırkçılık kavramıyla ortaya koymaya çalıştığı toplumu hedefleyen yeni bir güvenlik anlayışını daha iyi anlayabilmek için hem de modern toplumsallığın nasıl bir güvenlik mekanizması olarak ortaya çıktığı noktayı görmek açısından önemli bir yere sahip olabilir.

Immunitas: Bir Bağışıklık Mekanizması olarak Modern Toplum

Çağdaş siyaset felsefesinde “topluluk” terimi, özdeşleşmenin belirli bir doğal aşinalığa dayandığını ima eden belirli bir birada olma biçimiyle ilişkili olarak anlaşılmaktadır. Bu nedenle topluluk, kimliğin eklendiği bir alan ve bağlam olarak kabul edilir. Bu görüşe göre, bir topluluğun parçası olmak, daha büyük bir öznelliğin veya bedenin parçası olmak anlamına gelir. Bu bakış açısı, bireysel ve toplumsal öznelliğin sınırlarını tanımlamaya çalışan içerme ve dışlama mekanizmalarını içerir. Fransız filozof Jean Luc Nancy’nin tekil çoğul ontolojisi olarak

ifade ettiği ve bir arada olmanın çoğul ontolojisi, birey ve bir arada arasındaki ilişkiyi sorunsallaştırır. Nancy, (müşterek) “ortak olan”ın alternatif bir kavramsallaştırmasını önererek, birlikte-olmanın/varolmanın (being-with) ontolojik statüsünü yeniden düşünür. Bunun için Nancy, Heidegger'in Mitsein'ini farklı bir biçimde formüle eder ve “mit'in sein'i değiştirmedigini” savunur (Nancy 2008: 2). Yani Nancy'e göre, “ile” kendi başına bir kipliktir ve orada-olmanın (being-there) ontolojik olarak kaynağıdır (Nancy 2008: 2). Başka bir deyişle, dış uzamından farklı olarak kapsüllenmiş bireysel bir anın içindeki bir varlık olarak ortak(müşterek)-olma ve kendi-olma şeklinde iki ayrı ontolojik kategori yoktur.

Daha açık bir ifadeyle Nancy, birey olmak ve belirli bir topluluk içinde olmak kategorilerinin bu modern ikiliğine meydan okumak için müştereklik-içinde-olmak(being-in-common) kavramını kullanır. Bu çatallanmaya dayanarak, birey olarak içeride-olmanın (being-in) ontolojik statüsü, müştereklik-içinde-olma (being-in-common) statüsündeki bu bireyselliğin dışında-olmaktan farklıdır. Klasik (atomist) liberal teori, içerideki bireyin dışarıdaki yapıdan mutlak ve zorunlu (özgürlük için) bir şekilde ayrılmasına dayanırken; cemaatçi liberalizm (liberal communitarianism), kimlik açısından benliğin içi ve dışı arasındaki alışverişi benimser. Liberalizmin bu iki versiyonu, bireysel benliğin içerisi/dışarıyı ayırımına farklı terimlerle ve farklı mekân ilişkileriyle, farklı içeride-olma anlayışları noktasında yaklaşırsa da her ikisi de bireysel benlik içinde-olma ile topluluk içinde-olmayı farklı kategoriler olarak görür. Böylesi modern bir formülasyonda, içerisi ve dışarıyı, varlığın farklı anlarının farklı zamansal ve mekânsal somutlaşmalarının bir sonucu olarak tanımlanabilecek iki farklı ontolojik statüdür. Ancak Nancy için, Heidegger'in varlığın birincil ontolojik statüsü olarak “being-with” (beraber-varolma) kavramsallaştırmasını takip ederek, birey ve topluluk iki farklı ontolojik kategori değildir.

Nancy'nin birey ve kolektif arasındaki çağdaş ilişkiye yönelik eleştirisini takip eden Esposito, çağdaş siyaset felsefesinin topluluğu, “birey ve bütünlük; kimlik ve tikel; köken ve son” gibi çatışma halinde olduğu varsayılan kavramlara indirgeyen bir kavramsal bir çerçeveye zorladığını savunuyor (2003: 1). Çağdaş siyaset felsefesinin bu indirgemeci perspektifinin sonucu olarak, “toplumu daha geniş bir öznellik olarak düşünme eğilimindedir” ve bu da “bireyci paradigmaya karşıtlık” olarak varsayılır (Esposito 2003: 2). Fakat göç, terörizm, çevre sorunları ve salgın hastalıklar gibi mevcut siyasal sorunlar, birey kolektife arasında varsayılan ilişkiyi mümkün kılan siyasal mekânın sınırlarını ihlal etmektedir (Esposito 2011: 2). Hatta bu sorunlar toplumun bir güvenlik mekanizması olarak bir bağışıklık mekanizması olarak nasıl çalıştığını daha açık bir şekilde göstermektedir. Başka bir ifadeyle, Foucault'un güvenlik aygıtı

kavramıyla gösterdiği ve toplumun bir güvenlik sorunu olarak çıkması aslında Esposito'nun terminolojiyle birlikte düşünüldüğünde, toplumun kendisinin bir bağışıklık mekanizması olarak bir güvenlik aygıtına dönüştüğünü göstermektedir. Modern toplumun bir bağışıklık mekanizması olarak ortaya çıkmasını daha iyi anlayabilmek için, Esposito'nun *communitas* ve *immunitas* olarak ifade ettiği iki farklı bir arada olma biçimini incelemesini dikkate almak önemli olacaktır.

Esposito, çağdaş siyaset felsefesinin bir arada olma mefhumunu nasıl anladığını sorunsallaştırarak, yeni bir politik bir arada olma ihtimalini aramaktadır. Bu arayışını *communitas* ve *immunitas* olarak ifade ettiği iki farklı kavram aracılığıyla yapar. Topluluk teriminin özgünlüğüne geri dönmek için hermeneutik bir inceleme yapan Esposito, armağan (munus) teriminin Latince “communitas” kelimesinin kökünde bulunan merkezi bir terim olduğunu belirtir (2003: 6). Bu bağlamda, “communitas ‘ın eski ve orijinal anlamı bir ‘mülk’” etrafında birleşmiş kişileri değil, daha ziyade “yükümlülük” veya “borç” ile birleşmiş kişileri ifade eder (Esposito 2003: 6). Topluluğu (community) bir yükümlülük olarak anlamak, dışarının içeriye değil, içerinin dışarıya aktarılması anlamını verir. Ancak bu armağan verme, karşılıklı borç beklentisine dayalı liberal model değişim kültürünün bir versiyonu değildir (Weir 2013: 158). Esposito'nun terminolojinde politik hediye (munus), “karşılık beklentisi olmaksızın bağışlanan tek yönlü, asimetrik bir hediye olma niteliğine sahiptir” ve bu nedenle Esposito'ya göre “ortak-olma, alma değil verme yoluyla kurulur” (Weir 2013: 158). Burada söz konusu olan verme eylemi aslında kendi benliğinin ötesine geçmektir. Başka bir deyişle, birlikte olmanın ontolojik statüsü, “kişinin en değerli özünden, yani bireysel kimliğinden, benliğinden ötekine doğru kademeli bir açılma sürecinde” vazgeçtiğine işaret eden bir eylemdir (Esposito 2013: 84).

Esposito'nun topluluğu geri dönüşü olmayan bir verme eylemi olarak tanımlaması, yalnızca herhangi bir ortak zemin ya da aidiyet olmaksızın birlikte yaşamanın daha çoğul bir doğasını kavramsallaştırmanın olanaklarını tartışmakla kalmaz, aynı zamanda bağışıklık kazanmış benlik tarafından içselleştirilmiş bir iç uzamın ortaya çıkması yoluyla (müşterek) ortak-olmanın ontolojik koşullarını belirleyen modern bir bağışıklık mekanizmasının ortaya çıkışını da tartışır. “Communitas”ın (üyelerinin birbirlerine verme taahhüdüyle bağlı olduğu topluluk) aksine, bağışıklık paradigması (Esposito *immunitas* terimini kullanır) bu yük ve sorumluluktan kurtulmakla ilgilidir (Esposito 2013: 84). Esposito'ya göre, topluluğu üyelerini üye olmayanlardan ayıran bir özellik olarak tanımlamak, topluluğu bir dışlama ve bağışıklık mekanizmasına dönüştürür. Esposito'nun bir açılma (ifşa) süreci olarak topluluğu, bireye özgü

olanın (yani hem kendinde-varlık hem de kendisi olarak varlığın) karşıtıdır; (müşterek) ortak olan “herkese ve her şeye aittir” (Inston 2016: 261). Ancak bu aidiyet, bir içsellik ya da uygun olanın herkes tarafından paylaşılması değildir; tam tersine, bir boşluğun paylaşılmasıdır çünkü ortak olan hiçbir şey yoktur.

Bir arada olma pratiklerini ortak bir özün paylaşılmasından vazgeçilmesinden farklı olarak Esposito’ya göre bağışıklık mekanizmaları olarak işlev gören birlikte yaşama teknolojileri ise, belirli bir iç mekânın uygun bir benlik anlamı tarafından oluşturulmasını ve doldurulmasını içerir. Güvenlik ve bir arada yaşama alanı bu içselleştirme üzerinden kurulur ve bu içsel alan ırk politikaları tarafından tasarlanan belli bir uygunsuz olanın varlığını gerektirir. Dışlama ve içerme politikalarının sınırları devletin ve toplumun sınırlarında değil, ortak bir öz olarak işleyen benlik figürü ve imgesi aracılığıyla ortaya çıkar. Bu benlik figürü, ben ve öteki arasındaki ilişkiyi kuran ideal bağ olan bağışıklaştırılmış benliktir.

Esposito’nun *immunitas* kavramı, Foucault’un Hobbes’un egemenlik üzerinde yazılarını hükümdarlık kuramının bir parçası görerek, biyopolitik uygulama ve pratiklerden ayırdığı noktada, daha farklı bir yaklaşım geliştirerek, modern egemenlik biçiminin bir bağışıklık mekanizması olarak ortaya çıktığını göstermeye çalışmaktadır. Bu anlamda, Esposito’nun modern biyopolitikayı Foucault’dan farklı olarak egemenliğin bağışıklaştırıcı mekanizmalarıyla birlikte okuması, geleneksel uluslararası ilişkiler literatüründe mevcut olan güvenliğin iç mekânı ve dış mekânı arasında olan ilişkinin aslında belirli bir bağışıklık ilişkisi olduğunu ve bu bağışıklık ilişkisi bağlamında geleneksel uluslararası güvenlik perspektifinin aslında başından beri belirli bir toplumsallaşma, bir arada yaşama biçimini varsaydığını ortaya koymamıza yardımcı olabilir.

Bağışıklık kavramı, Luhmann’ın sistem teorisinden (1995) Derrida’nın *autoimmunity* (2003) kavramına kadar geniş bir çerçevede kullanılmasına rağmen, Esposito bağışıklık kavramını bir toplumsallık sorunu bağlamında inceler. Esposito’ya göre, toplulukla eşdeğer olan bağışıklık, topluluğu biyopolitikaya bağlayan bir mekanizmadır (Campbell 2006: 4). Her topluluk hayatta kalabilmek bir kendilik durumunu kuracak olumsuzluk ilişkisi kurar ve bu karşıtlığı içselleştirmek zorunda kalır (Esposito 2008: 52). Bunun anlamı, Esposito’ya göre bağışıklık sınırları çizilmiş mekânın korunmasını içeren bir defans mekanizması değil, toplumu bir şekilde kendinden ayıran, onu aşırılıktan koruyan bir iç mekanizmadır (2008: 2). Esposito modern biyopolitikayı bu olumsuzun içselleştirmesi noktasından anlamış ve bu içselleşmeyi bir paylaşma sorunu olarak ortaya koymuştur (Campbell 2006: 4).

Toplumların kendini korumaları aslında bütün medeniyet tarihi boyunca görülebilir olmasına rağmen, Esposito, bağışıklığı bir mekanizma ve toplumsal pratikler olarak moderniteyle ayrılmaz bir şekilde bağlantılı tarihsel bir kategori olarak ele almıştır (Campbell 2006: 5). Siyasetin her zaman Antik Yunan düşüncesindeki *zoe/bios* ayrımından itibaren bir şekilde yaşam sorunuyla alakalı olması, hatta hayatın savunmasıyla ilişkili olarak düşünülmesi, “tam olarak modernitenin kökenlerine denk gelen belirli bir andan itibaren, böyle bir savunma gereksiniminin yalnızca ve basitçe verili olarak değil hem bir sorun hem de stratejik bir seçenek olarak tanımlandığı gerçeğini ortadan kaldırmaz” (Esposito 2008: 54).

Modern biyopolitikada Esposito açısından söz konusu olan, egemenlik ile biyopolitika arasında özellikle bir modern olarak ifade edilen toplumsallaşma biçimi aracılığıyla yakın ilişkinin varlığıdır. Yani, Foucault’un iddia ettiğinin aksine egemenlik ile biyopolitik iktidar biçimleri arasında farklılık yani hükümdarlık/egemenlik kuramından yönetimsellik (governmentality) ilişkilerine doğru değişen tarihsel bir kırılma yoktur. Aksine Esposito’ya göre modern olarak ifade edilen bu tarihsel süreç, topluluğu çatışma tehdidine karşı korumaya (ya da daha doğru bir ifadeyle bağışıklık kazandırmaya) hizmet eden egemen iktidar kurumunun ortaya çıkışıyla çok yakından ilişkilidir (Campbell 2006: 5). Daha başka bir ifadeyle, topluluğu, topluluğun kendi zımnı süreçlerinden bağışık kılan egemenin kendisidir (Campbell 2006: 5). Egemenlik Esposito’ya göre, Foucault’un biyopolitika olarak ifade ettiği süreçlerden ne öncedir ne de sonradır, aksine biyopolitik ufku baştan başa kesen, yaşamın korunmasına yönelik modern cevabın kendisidir (2008: 57).

Foucault’nun aksine Esposito, biyopolitik iktidar süreçleri ile Hobbes’un hükümdarlık teorisi arasında doğrusal bir ilişki olduğunu ileri sürer (2008: 57). Hatta Esposito, biyopolitikanın modern kökenlerinin Hobbes’un yazılarında ortaya çıkan egemenliğin bağışıklık kazandırıcı özelliklerinde bulunabileceğini öne sürer (Campbell 2006: 3). Bu nokta aslında, Hobbes’un egemenlik kuramının uluslararası ilişkiler düşüncesi açısından önemini dikkate aldığımızda, Esposito’nun *immunitas* kavramı toplumun kendisinin güvenlik mekanizması haline geldiği, daha da ötesinde bir bağışıklık mekanizması olarak modern toplumun toplumsallaşma pratiklerinin ya da bir arada olma biçimlerinin bir güvenlik mekanizması olarak ortaya çıktığının görülmesine yardımcı olabilir. Bu da güvenliği sadece aktör sorunu bağlamında değil, daha geniş bir bağlamda toplumsallaşmayı da (bir güvenlik aygıtı olarak) güvenlik analizinin içine dahil edecek şekilde yeniden düşünmeye yardımcı olabilir.

SONUÇ

Güvenliğin modern biyopolitik biçimleri, sınırların tekrar düşünmesinin gerekliliğini salık verirken, aslında söz konusu yeniden düşünmeye toplumun bir güvenlik mekanizması olarak ortaya çıkması da dahil edilmelidir. Bu dahil etme modern toplumsallaşma biçimlerinin güvenlik ile olan ilişkisini gösterirken, bu ilişkinin bir egemenlik biçimiyle de olan güçlü bağlarını da görmemizi sağlar. Bu anlamda, uluslararası ilişkiler literatüründe Esposito'nun terminolojisinin daha fazla dikkate alınması hem Uluslararası İlişkiler literatürü açısından önemli olan devlet egemenliğini biyopolitik bağlamda ele almayı hem de toplum ile devlet arasındaki ilişkiyi farklı bir perspektiften yeniden düşünmeye olanak sağlar. Yani toplumu sadece bir olgu olarak güvenlik çalışmalarına dahil etmeyi değil, toplumu ve toplumsallaşma biçimlerimizi bir güvenlik ilişkisi bağlamında ele almayı sağlar ve günümüzde karşılaştığımız, göç, salgın hastalıklar ve çevre gibi sorunları daha farklı bir çerçevede ele almamızı yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, bu çalışmada geleneksel uluslararası ilişkiler literatüründe devlet ile toplum arasındaki ilişkinin nasıl varsayıldığı incelendikten sonra, toplum ve devlet arasındaki ilişkinin güvenlik üzerinden nasıl kurulduğu sorunsallaştırılmıştır. Bu sorunsallaştırma güvenliği sadece güvensizlikle ilişkili bir durum olarak tartışmak yerine, devlet ile toplum arasında tarihsel kurulan bir ilişki biçimi olarak da ele almayı sağlamakta ve güvenliği inceleme bağlamını değiştirmektedir. Böyle bir amaç için güvenliğin biyopolitik eksenini elverişli bir tartışma alanı sağlamakta ve Foucault'un sağlamış olduğu terminoloji güvenlik bağlamında devlet ile toplum arasında değişen ilişkiyi göstermektedir. Foucault'un güvenlik aygıtı olarak ifade ettiği biyopolitik iktidar biçimi, güvenliği bir aktörün sağladığı bir sorundan bir yönetim teknolojisine dönüşmesini içermektedir. Bu bağlamda güvenlik, bir sonuç olmaktan öte belirli siyasal rasyonaliteleri, pratikleri ve epistemolojileri içeren bir iktidar biçimi olarak ortaya çıkmaktadır.

Esposito *immunitas* kavramıyla modern bir arada yaşama pratiklerinin bir bağımsızlık (immunity) ilişkisini içerdiğini göstererek, güvenliğin bir toplumsallaşma modeliyle olan ilişkisini işaret etmektedir. Foucault'un iddia ettiğinin aksine egemenlik/hükümdarlık ile biyopolitik iktidar biçimleri arasında farklılık olduğunu düşünmemesi ve hukuksal egemenlik biçimini biyopolitik iktidar biçimiyle ilişkilendirmesi, yazının başında vurgulanan güvenliğin jeopolitik eksenini ile biyopolitik eksenin bir arada düşünmeye yardımcı olabilecek bir yeni çalışma ve güvenliği farklı eksenlerde çalışma imkânı sağlayabilir. Bu bağlamda Esposito'nun terminolojisi güvenlik çalışmaları için toplumsallaşma pratiklerini bir güvenlik bağlamı olarak

ele alma konusunda yeni alanlar açabilir ve bu çalışma da bu konuyu dikkatleri çekerek literatüre katkı yapma amacını taşımaktadır.

EXTENDED ABSTRACT

For a considerable period of time, realists were largely silent on the potential existence of differing views on the social forms of the security mechanism employed by the modern state. For the first generation of realists, the meaning of security could only be defined in terms of the relationship between the military power of states. In this traditional understanding, security was synonymous with the state's capacity to defend itself against external threats, and security could only be achieved by increasing military capabilities. The realist paradigm viewed threat and danger through a militarized lens and perceived security as dependent on military capabilities. In this literature, danger, threat, insecurity, and risk were understood only in military terms, and society was not seen as a factor in this conceptualization of security.

In *Security: A New Framework for Analysis*, Barry Buzan, Ole Wæver, and Jaap de Wilde argue for a comprehensive framework for understanding security that goes beyond traditional military dimensions. They view security as a “speech act” and examine security in relation to a process of social construction. This process, which they call “securitization,” involves the definition of a problem as a security threat and the social acceptance of the security threat. In this framework, security is defined as a subject of study that extends beyond traditional military threats and encompasses economic, social, and environmental dimensions. It is related to a socialization process in which different contexts and actors are involved, ranging from individual security to global security.

As an increasing number of studies have begun to examine the social dimension of security (Wæver 1993, 2008; Buzan 1983), the role of security in the relationship between the state and society has also come under scrutiny. While Charles Tilly (1990) underscored the significance of the centralization of the authority to utilize violence within the institutional framework of the state in comprehending the modern state, Anthony Giddens (2008) endeavored to elucidate the role of violence in processes of social transformation and political evolution. These studies demonstrate the significance of the state's expanding role as a security provider and elucidate the nature of the political relationship between the state and society in the context of security.

When examining the relationship between contemporary society and the state through the lens of security, it can be posited that modern security has evolved in response to two distinct

epistemological frameworks: political rationality and ontologies. Firstly, security is demonstrated to be a technology of space in relation to geopolitical strategies. In this context, security is associated with a practice of demarcation in relation to the question of the security of a particular space. This demarcation, in turn, begins to correspond to practices of inclusion and exclusion. These practices are fundamentally social practices, and they indicate the circumstances in which security emerges as a social practice. Secondly, it is closely related to the formation of a set of practices and mechanisms for the regulation of human life.

When these two contexts of the modern perception of security are considered together, it can be observed that the boundary that determines the relationship between the state of insecurity and the state of being secure actually shifts towards the modern subject and its common life. More precisely, security is now related to the problem of the common life, and the problem of protecting the common life becomes central to security mechanisms and practices. In addition to making the common life a security problem, this situation has transformed security itself into a set of technologies and practices that regulate and control the common life. Michel Foucault traces this transformation and examines the transformation of security into a mechanism of sovereignty through certain political rationalities, epistemologies, and ontologies.

The role of the modern state in security has become a frequently debated topic in the context of globalization (Freedman 1998; Shaw 1994; Paul & Ripsman 2004) However, the fundamental question remains unanswered: what is the relationship between society and the state in the context of security? In the context of biopolitics, it can be argued that modern society has emerged as a security mechanism, encompassing all aspects of everyday life within the sphere of sovereignty. When we consider Foucault's treatment of security as a form of power and governance, in conjunction with Roberto Esposito's concept of *immunitas*, a discussion on the evolution of socialization and coexistence practices in modern society as a security mechanism can be initiated. Such a discussion provides an opportunity to examine the relationship between security and the modern form of socialization in greater depth.

This paper will first examine the traditional international relations literature on the relationship between the state and society, and then examine how the relationship between society and the state is constructed through security. In the subsequent phase, the study will turn to the literature on biopolitics, particularly drawing from Michel Foucault's concept of the *apparatus of security*. Foucault's framework elucidates how security practices operate as mechanisms of power, affecting the governance of populations and the regulation of life itself.

By examining the political rationalities, epistemologies, and ontologies embedded within security discourses and discursive practices, the paper will demonstrate how security becomes a pervasive mode of governing modern societies. This incorporation does not merely entail the transformation of society into the focal point of security; it also entails the transformation of security into a mechanism of power through the political rationalities, epistemologies, and ontologies that are produced. In the concluding section of the study, Esposito's concept of *immunitas* will be employed to examine this transformation in detail and the emergence of modern society as an *immune mechanism* will be problematized to demonstrate that modern society itself transforms into a security apparatus.

KAYNAKÇA

- Ashley, R. K. (1988). Untying The Sovereign State: A Double Reading of Anarchy Problematique, *Millennium*, 17(2), 227-262. Doi: doi.org/10.1177/03058298880170020901
- Balibar, É. (1998). The Borders of Europe, P. Cheah & B. Robbins (Der.), in *Cosmopolitics: Thinking and Feeling Beyond the Nation* (216-33), Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.
- Buzan B., Wæver O. & Wilde J. (1998) *Security: A New Framework for Analysis*, Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Buzan, B. (1983). *People, States and Fear: The National Security Problem in International Relations*, Sussex: Wheatsheaf Books.
- Buzan, B. (1984). Peace, Power, and Security: Contending Concepts in the Study of International Relations, *Journal of Peace Research*, 21(2), 109-125. Doi: <https://doi.org/10.1177/002234338402100203>
- Campbell, T. (2006). "Bios," Immunity, Life: The Thought of Roberto Esposito, *Diacritics*, 36(2), 2-22. Doi: <https://doi.org/10.1353/dia.2008.0009>
- Cox, R. W. (1981). Social Forces, States and World Orders: Beyond International Relations Theory, *Millennium*, 10(2), 126-155. Doi: <https://doi.org/10.1177/03058298810100020501>
- Curtis, B. (2002). Foucault On Governmentality and Population: The Impossible Discovery, *Canadian Journal of Sociology/Cahiers canadiens de sociologie*, 27(4), 505-533. Doi: <https://doi.org/10.2307/3341588>
- Derrida, J. (2003). Autoimmunity: Real and Symbolic Suicides, G. Borradori (Der.), in *Philosophy in a Time of Terror: Dialogues with Jurgen Habermas and Jacques Derrida* (85-136), Chicago: University of Chicago Press.
- Dillon, M. (2007). Governing Terror: The State of Emergency of Biopolitical Emergence, *International Political Sociology*, 1, 7-28. Doi: <https://doi.org/10.1111/j.1749-5687.2007.00002.x>
- Dillon, M., Lobo-Guerrero, L. (2008). Biopolitics Of Security in the 21st Century: An Introduction, *Review of International Studies*, 34(2), 265-292. Doi: <https://doi.org/10.1017/S0260210508008024>
- Esposito, R. (2003). *Communitas*, Stanford University Press.
- Esposito, R. (2008). *Bios: Biopolitics and Philosophy*, University of Minnesota Press.
- Esposito, R. (2011). *Immunitas: The Protection and Negation of Life*, Polity.
- Esposito, R. (2013). Community, Immunity, Biopolitics, *Angelaki*, 18(3), 83-90.
- Foucault, M. (1990). *The History of Sexuality: An Introduction*, New York: Vintage.
- Foucault, M. (2003). *Society Must Be Defended*, New York: Palgrave Macmillan.
- Foucault, M. (2007). *Security, Territory, Population: Lectures at The Collège De France, 1977-78*, New York: Palgrave Macmillan.
- Freedman, L. (1998). International Security: Changing Targets, *Foreign Policy*, (110), 48-63. Doi: <https://doi.org/10.2307/1149276>

- Giddens A. (2008). *Ulus-Devlet ve Şiddet*, C. Atay (Çev.), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Halliday, F. (1987). State And Society in International Relations: A Second Agenda, *Millennium*, 16(2), 215-229. Doi: <https://doi.org/10.1177/03058298870160022701>
- Halliday, F. (2002). For an International Sociology, S. Hobden ve J. M. Hobson (Der.), in *Historical Sociology of International Relations* (244-264), Cambridge: Cambridge University Press.
- Inston, K. (2016). Finite Community: Reading Jean-Jacques Rousseau with Jean-Luc Nancy, *The European Legacy*, (21)2, 184-204. Doi: <https://doi.org/10.1080/10848770.2015.1126999>
- Keyman, E. F. (2000). *Küreselleşme, Devlet, Kimlik/Farklılık: Uluslararası İlişkiler Kuramını Yeniden Düşünmek*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Lemke, T. (2016). *Biyopolitika*, U. Özmakas (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Luhmann, N. (1995). *Social Systems*, Stanford: Stanford University Press.
- Nancy, J. L. (2008). The Being-with of Being-There, *Cont. Philosophy Rev*, (41), 1-15. Doi: <https://doi.org/10.1007/s11007-007-9071-4>
- Paul, T. V., Ripsman, N. M. (2004). Under Pressure? Globalisation and the National Security State, *Millennium*, 33(2), 355-380. Doi: <https://doi.org/10.1177/03058298040330020501>
- Poggi, G. (1978). *The Development of The Modern State: A Sociological Introduction*, Stanford University Press.
- Salter, M. (2012). Theory of the /: The Suture and Critical Border Studies, *Geopolitics*, 17(4), 734-55. Doi: <https://doi.org/10.1080/14650045.2012.660580>
- Shaw, M. (1994). *Global Society and International Relations: Sociological Concepts and Political Perspectives*, Cambridge: Polity Press.
- Stavrides, S. (2018). *Müşterek Mekan: Müşterekler Olarak Şehir*, C. Saraçoğlu (Çev.), İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Stone, B. E. (2004). Defending Society from The Abnormal: The Archaeology of Bio-Power, *Foucault Studies*, (1), 77-91.
- Tilly C. (1990). *Coercion, Capital, And European States, AD 990–1990*, Cambridge: Basil Blackwell.
- Vaughan-Williams, N. (2015). *Europe's Border Crisis: Biopolitical Security and Beyond*, New York: Oxford University Press.
- Wæver O. (1993). Societal Security: The Concept, in *Identity, Migration, and the New Security Agenda in Europe* (17-40), London: Pinter Publishing.
- Waewer, O. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi, *Uluslararası İlişkiler*, 5(18), 151-178.
- Walker, R. B. (1993). *Inside/Outside: International Relations as Political Theory*, New York: Cambridge University Press.
- Walker, R. B. (2010). *After The Globe, Before the World*, New York: Routledge.
- Weber, M. (2004). *The Vocation Lectures*, D. Owen & T.B. Strong (Der.), Livingstone D. (Çev.), Indianapolis: Hackett Publishing.

Weir, L. (2013). Roberto Esposito's Political Philosophy of Political Gift, *Angelaki*, (18)3, 155-167. Doi: <https://doi.org/10.1080/0969725X.2013.834672>

Yalvaç, F. (2013). Tarihsel Sosyoloji ve Uluslararası İlişkiler: Jeopolitik, Kapitalizm ve Devletler Sistemi, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(38), 3-28.

Makale Bilgileri/Article Information

Etik Beyan:	Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan edilir.	Ethical Statement:	It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.
Çıkar Çatışması:	Çalışmada kişiler veya kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.	Conflict of Interest:	The authors declare that declare no conflict of interest.
Yazar Katkı Beyanı:	Çalışmanın tamamı yazar tarafından oluşturulmuştur.	Author Contribution Declaration:	The entire study was created by the author.
Mali Destek:	Çalışma için herhangi bir kurum veya projeden mali destek alınmamıştır.	Financial Support:	The study received no financial support from any institution or project.

